

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРЕБУДОВИ

Корнієнко Ігор Олексійович

кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник

Український науково-методичний центр

практичної психології і соціальної роботи, Україна

Реалії сьогодення свідчать, що війна, розпочата росією, загальною метою має знищення української державності та ідентичності. Після нашої перемоги РФ залишиться нашим сусідом, а це означає, що воєнна загроза існуватиме постійно. Тому вкрай важливо виробити стратегію системної перебудови всього господарства, і в першу чергу, системи освіти, яка відповідає за розвиток людського капіталу на основі втілення в практику передових досягнень вітчизняної та зарубіжної науки.

На превеликий жаль Національний план відновлення, представлений українським урядом на конференції в Лугано 4-5 липня 2022 року, який складається з 15 програм, тільки в цілому відповідає основним потребам країни як у воєнний, так і післявоєнний період [3].

Програма «Розвиток системи освіти» займає в рейтингу програм лише 12 місце. На систему грантів для дослідників буде виділено менше 0,1 млрд. дол. США (протягом усього періоду – 10 років!). Натомість розвиток сучасного українського суспільства неможливий без значного фінансування наукових досліджень, розробок, інновацій та технологій. До прикладу, в рамках промислової політики ЄС щорічно витрачається понад 7 млрд. євро на науково-дослідні розробки та технології на рівні ЄС і 9 млрд. євро – на рівні країн-членів.

Основні виклики, з якими стикається освітня і наукова сфера, частково представлені в проекті матеріалів робочої групи «Освіта і наука» МОН України. До першої групи – системні та інфраструктурні виклики, можемо віднести військові дії на території України, відсутність передумов для довгострокового планування та прогнозування в сучасних умовах, неефективну державну систему управління, прогноз на довготривалий військовий стан на території України, морально та технічно застаріла дослідницька інфраструктура, пошкодження або руйнування закладів освіти, відсутність або обмежений доступ до комп'ютерного обладнання, програмного забезпечення, руйнування дослідницької інфраструктури, втрата науково-технічної інформації, недорозвиненість мережі закладів освіти дорослих та деякі інші.

До другої групи – збереження людського капіталу, можемо віднести загибель працівників закладів освіти, наукових установ, міграція за кордон педагогічних та наукових кадрів, невідповідність науково-педагогічних і педагогічних кадрів потребам ринку праці, зростання потреб ринку праці в кваліфікованих робітничих кадрах, зміни у контингенті учнів та педагогічних працівників, які викликані війною.

Все це матиме негативні наслідки для відновлення країни у повоєнний період: застарілий зміст навчальних програм, невідповідність компетентностей випускників закладів вищої та професійної (професійно-технічної) освіти вимогам сучасного ринку праці, невідповідність освітнього середовища Європейським стандартам освіти та принципам інклюзії та багато інших.

На нашу думку, системним завданням номер один повинно бути збереження та

захист психічного здоров'я громадян України. Виконати його можна тільки при умові розвитку психологічної служби системи освіти України, яка діє в системі національної освіти відповідно до статті 76 Закону України «Про освіту» (2017 р.) і забезпечує своєчасне і систематичне вивчення психофізичного розвитку здобувачів освіти, мотивів їхньої поведінки і діяльності з урахуванням вікових, інтелектуальних, фізичних, гендерних та інших індивідуальних особливостей; сприяє створенню умов для виконання освітніх і виховних завдань, соціального та інтелектуального розвитку здобувачів освіти, охорони психічного здоров'я, надання психологічної та соціально-педагогічної підтримки всім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей і завдань системи освіти [4].

Однак, психологічна служба системи освіти, як і інші соціальні інституції, знаходиться в стані кризи. Серед основних причин можемо виокремити децентралізацію: зміна структури управління освітою породила суперечності щодо підпорядкування та функцій фахівців служби.

Проблемою є належне методичне забезпечення працівника психологічної служби, яке не можна назвати системним і науково обґрунтованим. У деяких випадках методичний арсенал практичного психолога становлять випадкові, невалідні методики діагностичної і корекційно-розвиткової роботи.

Спостерігається комерціалізація діяльності фахівців служби: різноманітні видавництва, соціальні мережі та інші організації активно використовують доволі великий ринок, яким є сьогодні психологічна служба, для просування продуктів сумнівної якості (методики, журнали, сайти, тренінги, навчання і т.п.), за що ніхто не несе відповідальності.

Існує проблема дотримання етичних норм і професійних стандартів. Доволі розповсюдженими є випадки, коли так звані «спеціалісти» дискредитують професію, виконуючи функції, що не відповідають професійним стандартам: психологічну діяльність здійснюють особи, які не мають відповідної освіти, а численні курси та тренінги проводять люди і організації, що не мають жодного відношення до психології. Такі порушення етичних та юридичних норм не дістають належної оцінки від професійного співтовариства і правоохоронних органів [1; 2].

Виходячи з вищезазначеного, діяльність психологічної служби системи освіти України повинна бути спрямована на виконання першочергових завдань сьогодення, а саме:

- впровадження новітніх досягнень психологічної науки;
- захист психічного здоров'я та особистісного суверенітету всіх учасників освітнього процесу;
- сприяння повноцінному особистісному й інтелектуальному зростанню студентів, учнів на кожному віковому етапі їх розвитку;
- забезпечення індивідуального, особистісно орієнтованого підходу до кожної дитини на основі її всебічного психолого-педагогічного вивчення;
- соціально-психологічній реабілітації клієнтів (діти, сім'ї, педагоги)
- навчання педагогів та науково-педагогічних працівників стабілізації власного емоційного стану та навчання вмінню розпізнавати дітей та студентів, які знаходяться в стані стресу, вміти надати їм ППД (першу психологічну допомогу);
- формування стресостійкості в усіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Панок В. Г. До побудови моделі сучасної психологічної служби системи освіти журнал

Український вимір. Міжнародний збірник науково-педагогічних, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. Київ, 2019. Т. 16. С. 246-252.

2. Панок В. Г., Лунченко Н. В. Становлення психологічної служби системи освіти в контексті суспільних трансформацій в Україні. Вісник ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2018. №58. С. 8-24.
3. Національний план відновлення України [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.html.
4. План відновлення України (освіта і наука) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-pla-nu-vidnovlennya-ukrayini-v-chastini-osviti-i-nauki>.